

KAMISHIBAI OVER BIODIVERSITEIT

Animatietool voor
kinderen
van 5 tot 10 jaar

WWW.LEEFMILIEUBRUSSEL.BE

INHOUD & INHOUDSTAFEL

KAMISHIBAÏ OVER BIODIVERSITEIT

Een kamishibai (letterlijk: een "toneelstuk op papier") is een Japanse vertelvorm waarbij verhalen worden verteld aan de hand van opeenvolgende prenten die in een soort poppenkast (de "butai") aan het publiek worden getoond.

Zo proberen we uit te leggen wat "biodiversiteit" is. Leerkrachten die dat willen, kunnen de kinderen verder sensibiliseren via het opzetten van acties.

De tool "Kamishibai over biodiversiteit" bevat een informatief boekje met actiepunten en 16 tekeningen met op de achterzijde het verhaal over de "Sprookjesachtige biodiversiteit".

INHOUD VAN HET BOEKJE

Doelstellingen en vaardigheden	3
Principe van de butai	5
Maak een eenvoudige butai	6
Opbouw van een verteltheater voor de handige leerkrachten	7
Sprookjesachtige biodiversiteit	9
Enkele ideeën om de sensibilisering verder uit te werken	13
Referenties en literatuurlijst	15

DOELSTELLINGEN EN VAARDIGHEDEN

PEDAGOGISCHE DOELSTELLINGEN

- Kennismaking met biodiversiteit op verschillende vlakken (ecosystemen, habitats, soorten);
- bewustwording van de behoeftes van verschillende soorten;
- de gevolgen van menselijke activiteiten voor biodiversiteit begrijpen;
- zoeken naar leuke manieren om biodiversiteit te ontdekken en te beschermen;
- terugkoppeling naar de basisvaardigheden.

BEOOGDE VAARDIGHEDEN

(enkele voorbeelden)

Belangstelling:

- de behoeften van de mens leren begrijpen;
- kennismaking met de ecosystemen in onze klimaatzone;
- een landschap op verschillende niveaus bekijken;
- knowhow: blijf geven van nieuwsgierigheid om divergent te observeren met behulp van alle zintuigen.

Vakoverschrijdende vaardigheden:

- weetgierigheid, zich vragen stellen;
- informatie verzamelen (door observaties) en die verwerken;
- in actie komen (in de omgeving).

VERLOOP VAN DE ACTIVITEIT

- Vooraf: de butai maken met de bouwfiets als leidraad;
- de kinderen voorbereiden op het beluisteren van een verhaal en het verhaal vertellen;
- de sensibilisering verder uitbouwen (cf. *Tijd voor actie* met de leerlingen).

TOT
10 JAAR

20
MINUTEN

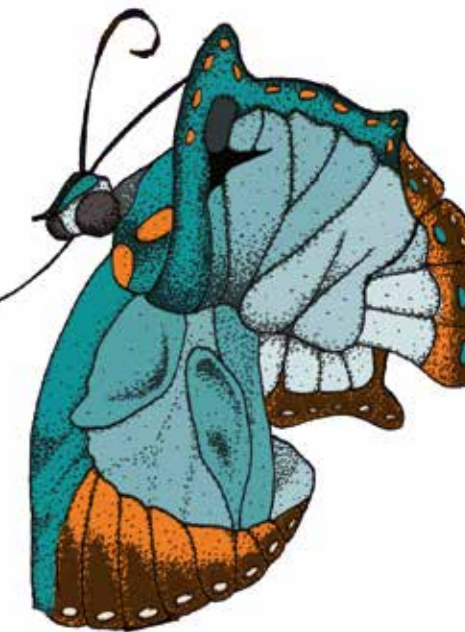
BINNEN

Vakgebonden vaardigheden:

- zichzelf in de ruimte kunnen situeren (lichamelijke opvoeding), ruimtelijke herkenningspunten gebruiken (geografische oriëntatie);
- de afgesproken regels respecteren in het belang van de groep en in functie van het te halen doel;
- collectief in actie komen in functie van een gemeenschappelijk doel.

Gerichte kennis:

- landschappen ontleden;
- diversiteit in de levenscyclus.

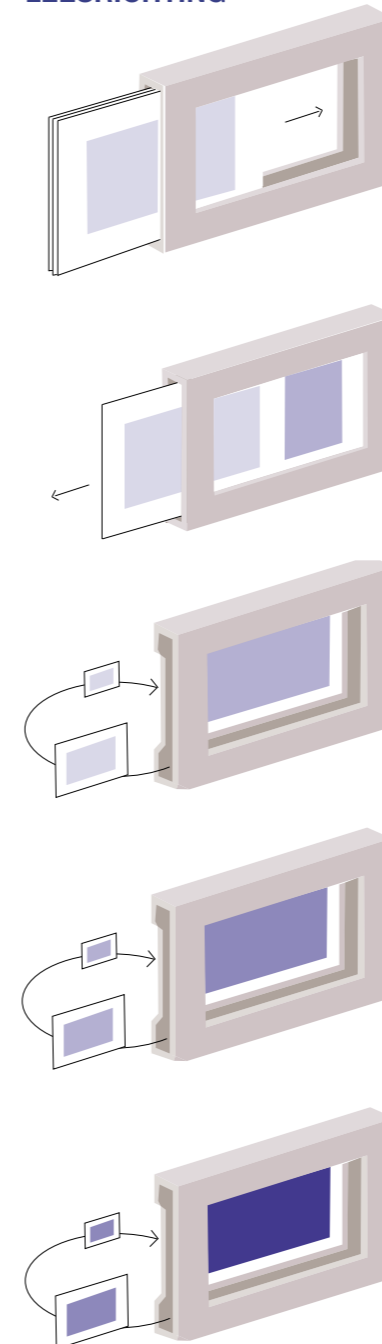

PRINCIPE VAN DE BUTAI

PRINCIPE

Het principe van de kamishibai laat toe een verhaal te vertellen aan de hand van opeenvolgende prenten die in een butai (een soort poppenkast van hout of karton) worden getoond.

LEESRICHTING

MAAK EEN EENVOUDIGE BUTAI

BOUW

Er bestaan heel wat plannen en mogelijkheden om een butai te maken. Alles hangt af van uw motivatie en uw talent als knutselaar (op internet zijn heel wat demo's terug te vinden).

Hieronder leggen we uit hoe u een eenvoudig en efficiënt basismodel kan maken:

Maak een eenvoudige butai met uw map en een degelijke cutter: hou de map in de lengterichting met de voorzijde naar u toe en de opening naar beneden.

Visualisatie:

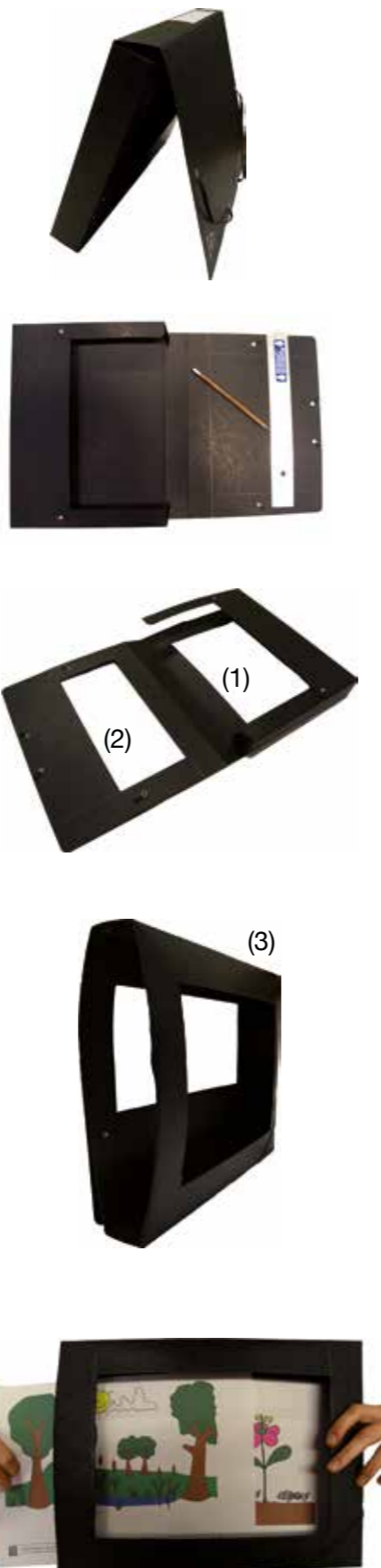
3 openingen uitsnijden:

- 1 aan de achterkant om de prenten te kunnen tonen (1);
- 1 aan de voorkant om het verhaal te kunnen lezen (2);
- 1 aan de rechterzijkant om daar de prenten te kunnen insteken (3).

Uitsnijden:

- de achterkant (zonder elastiekjes): snij een kader uit waarvan de randen vier cm breed zijn;
- de voorkant: snij een kader uit waarvan de rand onderaan 10 cm breed is; de andere randen zijn 4 cm breed;
- de rechterzijde: snij de rechterzijde uit langs de ribben van de map.

Na het uitsnijden van de drie openingen, kan u de butai met enkele druppels lijm verstevigen. De elastieken kan u eraan laten. Trek het elastiek rechts opzij om tijdens het vertellen de prenten in en uit de butai te kunnen schuiven.

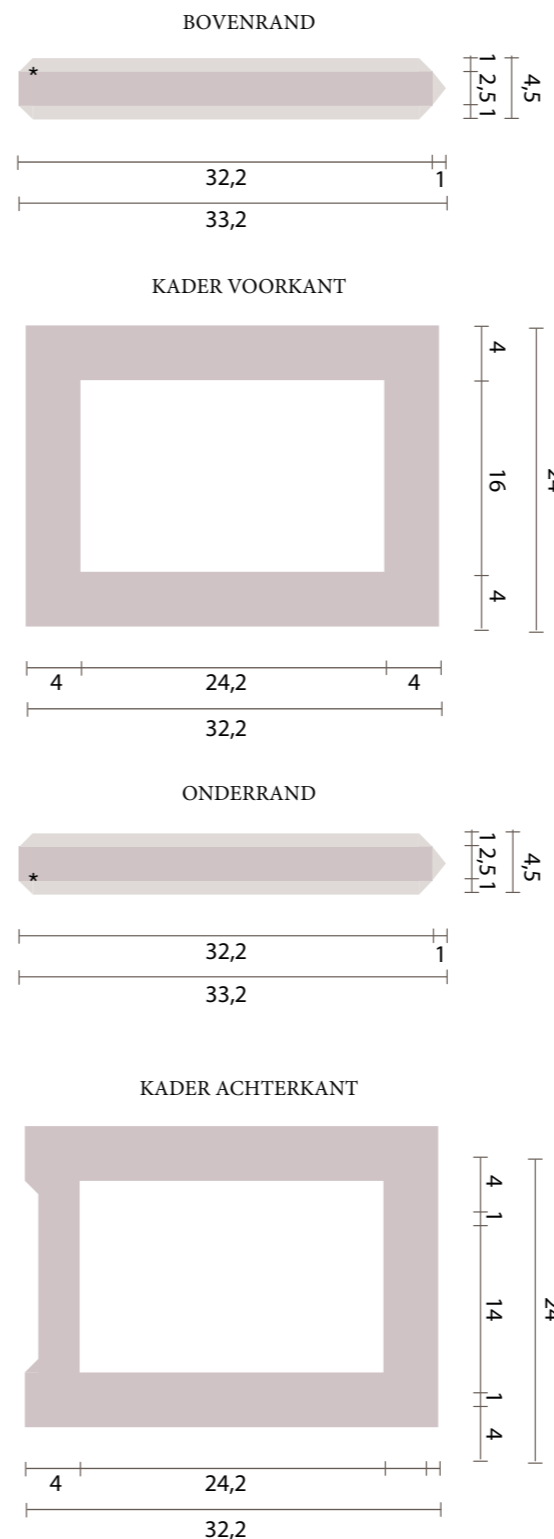

OPBOUW VAN EEN BUTAI VOOR DE HANDIGE LEERKRACHTEN

Hier een plan voor de handige leerkrachten om een butai uit karton te maken.

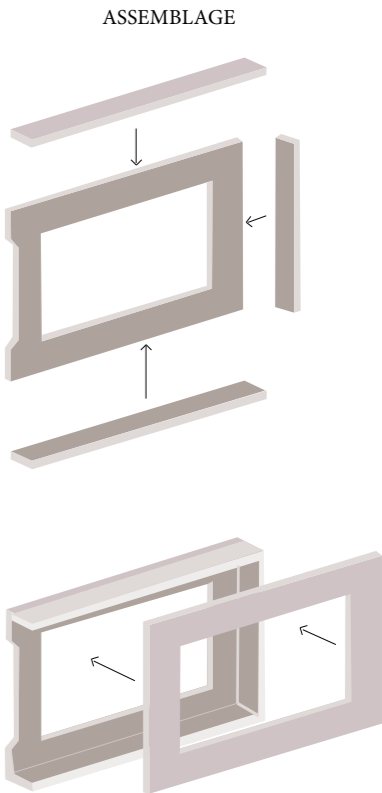
PLAN EN VERSNIJDEN VAN DE STUKKEN

(waarden in cm)

MATERIAAL

- dik karton (dubbele dikte)
- lijm
- lat
- cutter

TIP!

Voor de opbouw: lijm de randen vast aan de binnenkant van de kaders (niet aan de buitenkant) om het verteltheater zo mooi mogelijk te maken. Op die manier zijn de randen niet zichtbaar.

Opmerking: voor de rand aan de zijkant kan het zijn dat de lengte wat aangepast dient te worden in functie van de dikte van het karton.

*de lichtgekleurde randen zijn de randen om te plooiën

SPROOKJESACHTIGE BIODIVERSITEIT

In een kamishibai komen de prenten geleidelijk aan tevoorschijn, naarmate het verhaal verder vordert. Op de volgende bladzijden vindt u een verhaaltje opgebouwd uit korte tekstjes, die telkens met een prent (genummerd van 1 tot 16) overeenstemmen.

HOE DE SPEELSE PRENTEN GEBRUIKEN OM HET VERHAAL TE VERTELLEN?

Terwijl u de kinderen aankijkt, leest u de tekst die bij de eerste prent hoort, te vinden op de achterzijde van de laatste prent (de tekst bij elke prent staat op de achterzijde van de vorige prent).

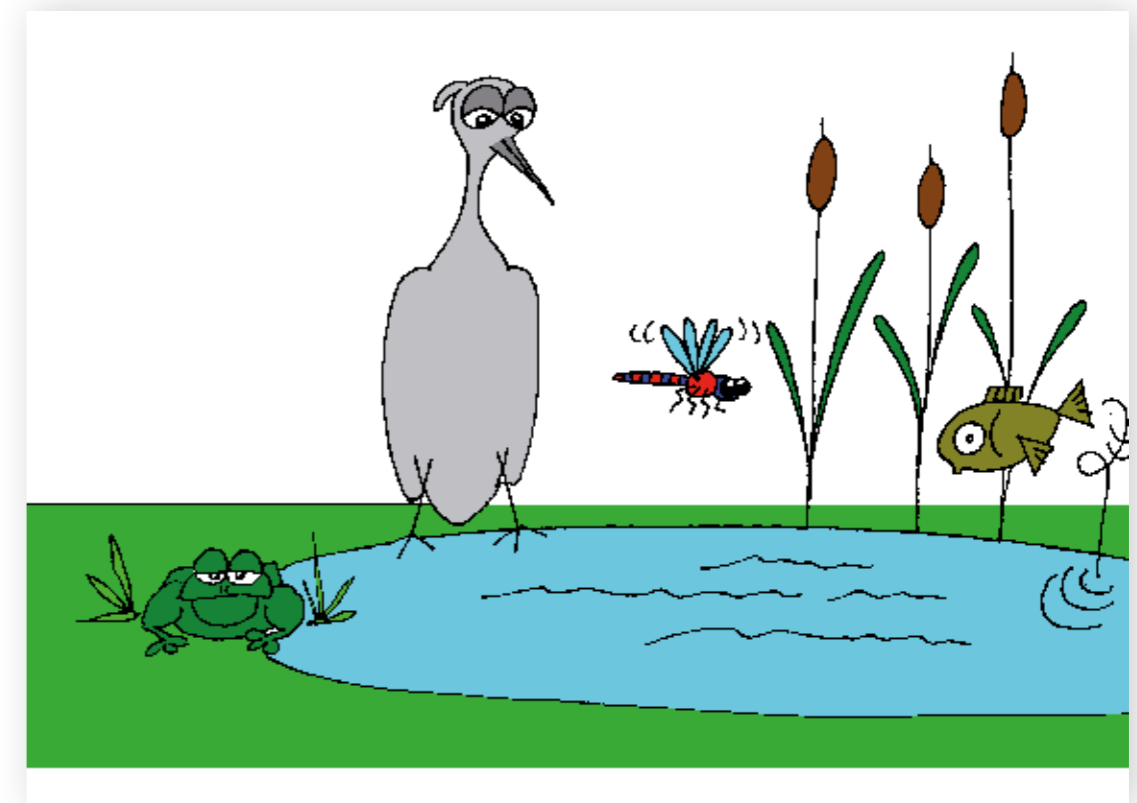
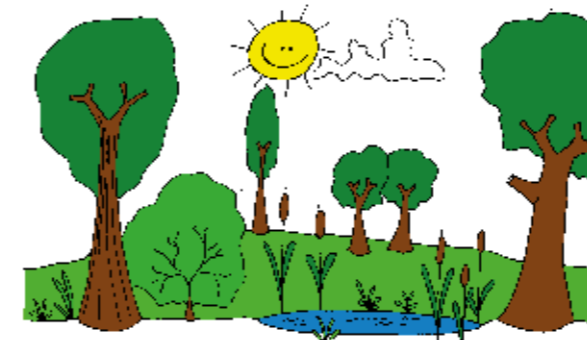
Trek de eerste prent weg en stop die achteraan de reeks prenten om zo de volgende prent aan de kinderen te tonen. Zo gaat u door tot op het einde van het verhaal. Af en toe krijgt u aanwijzingen voor het manipuleren van de prenten en/of het voorlezen van de teksten.

Maak het verhaal spannend door de kinderen beetje bij beetje de volgende prent te laten ontdekken ("Wie zit er achter de boom verstopt?" Trek zachtjes aan de prent). Laat de kinderen gerust mee vertellen. ("Een hert! Inderdaad, een hert!")

De cursief gedrukte tekst in het blauw verwijst naar het hoofdthema dat ook in de prent aan bod komt en dus niet als dusdanig moet worden verteld.

SPROOKJESACHTIGE BIODIVERSITEIT

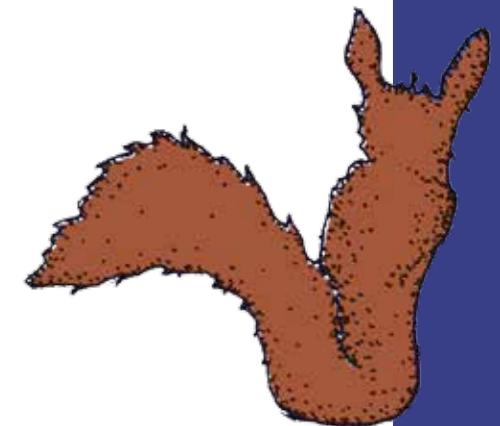
SPROOKJESACHTIGE BIODIVERSITEIT

1. Er was eens een bos met een weelderige natuur. Je kon er in verschillende landschappen verzeild geraken: je kon verstopperijtje spelen in de dreef met grote bomen, haasje-over spelen over struiken en een frisse duik nemen in de vijver... Onmogelijk om je hier, in deze prachtige natuur te vervelen! Dat is nu eigenlijk biodiversiteit: al deze verschillende natuurlijke habitats! Zullen we eens van dichterbij gaan kijken? Luister goed...
> **Ontdekken wat het woord "biodiversiteit" betekent, dat dit thema op verschillende niveaus kan worden gebruikt (voor soorten, habitats, ecosystemen, ...).**
2. Krwaaa krwaaaa ... tok tok tok... krik krak krok... Een kraai, een specht... en een eekhoorn! Al deze dieren zitten knus samen in één grote boom! Laten we een beetje lager gaan kijken...
> **De verschillende habitats en de behoeften van de verschillende soorten ontdekken. Geldt ook voor tekeningen 3, 4, 5, 6, 7, 8.**
3. Struiken zijn echte huizen: vogels bouwen er hun nestje, ... spinnen weven er hun web... en het hert komt er lekker smullen! Hé, ik zie daar precies iets, daar... Laten we nog wat dichterbij gaan kijken...
4. De bladeren van de bomen en struiken zijn een echt feestmaal: sprinkhaan, rups en lieveheersbeestje komen er hun hartje ophalen. Nog een beetje lager...
5. De dieren leven graag in bomen, maar ook op andere plekjes. Ook het gras, de aarde en de bloemen vinden heel wat kleine vriendjes leuk.
6. Ploef!...
Terwijl de vis baantjes trekt en mejuffer libel zich mooi maakt voor mijnheer reiger begint de kikker aan zijn middagdutje!
7. Zelfs onder onze voeten! We zien niets, maar toch leven daar ook lieve diertjes! Het konijn is op zoek naar een geschikte plek voor zijn konijnenpijp en ook nog andere dieren zijn ijverig bezig... Ze werken dat het een lieve lust is! De mol graaft zijn gangen, ook de regenworm maakt kleine tunneltjes,... Zelfs de wortels van de planten zoeken zich een weg door de grond...
8. Oehoeeee... en 's nachts, wanneer iedereen slaapt komen er andere dieren dansen en zingen... Oehoe doet de uil.
9. In ons mooie bos is er beslist voor elk wat wils. Laten we nu verder een kijkje nemen... Achter het bos ligt een stad met haar inwoners. De mensen telen granen op grote velden.

Brrr kraaakk... Er komen machines in ons mooie bos aangereden die al onze mooie bomen afkappen. Dit komt omdat er steeds meer en meer mensen zijn die meer plaats nodig hebben voor hun velden...

> **Om aan de verschillende behoeften van de mens te voldoen, maken we gebruik van verschillende natuurlijke hulpbronnen. Begrijpen dat de manier waarop we hiervan gebruik maken, de biodiversiteit in sterke mate kan beïnvloeden.**

10. In plaats van het bos te behouden, laten ze graan groeien. Zo een groot veld, voor maar één graansoort.
> **Verlies aan biodiversiteit (en dus ook verlies van habitats, voedsel, ... voor de fauna) door intensieve monocultuur.**
11. Ze bouwen ook meer huizen, de stad wordt alsmaar groter...
> **Impact van de steden en de bevolkingsgroei.**
12. Zo is het voor onze vrienden, de dieren, uiteraard niet meer mogelijk hier te blijven wonen! Ze moeten dus allemaal op de vlucht... Van de snelste... Het konijn... De kraai... De bijen...
> **Impact van het verlies van de natuurlijke habitats voor de fauna: als er niet meer voorzien wordt in een van hun behoeften, moeten dieren zich aanpassen of verhuizen.**
13. Tot de traagste... De vleermuis... De kikker... De vlinders...
14. Tot de allertraagste...
Zullen ze snel genoeg kunnen wegvluchten uit het bos?
15. Zullen ze een nieuwe plek vinden waar ze kunnen schuilen, eten, zich voortplanten?
> **Het hebben over de verschillende behoeften van de soorten en er zo een vervolg aan breien (cf. Sensibilisering verder uitwerken).**

IDEEËN OM DE "SPROOKJESACHTIGE BIODIVERSITEIT" VERDER UIT TE WERKEN

Aan de hand van het verhaal begrijpen de kinderen dat elk dier een habitat nodig heeft om in te wonen.

Aansluitend op deze activiteit kunnen de kinderen in en rond de school zelf op zoek gaan naar stukjes natuur. Zo gaan ze op zoek naar verschillende habitats (bloemen, bladeren, dode bomen, aarde, struiken, ...). Tijdens die zoektocht kunnen ze vermoeden welke dieren er rondom hen leven. Wie weet krijgen ze die zelfs te zien...

Om de kinderen op weg te zetten, kan de leerkracht de behoeften van enkele dieren opsommen.

Enkele dieren en hun behoeften:

- **De bij:** ik hou van plekjes met veel bloemen, want daar vind ik nectar en stuifmeel om te eten.
- **Derups:** ik ben dol op groene blaadjes van planten. Ik moet veel reserves opbouwen om tot een vlinder te kunnen uitgroeien.
- **Het hert:** ik woon in het bos. Mijn kindjes komen ter wereld in het rustige kreupelhout.
- **De kikker:** in de winter verschuil ik me onder dorre bladeren. In de lente keer ik terug naar de vijver om er mijn eitjes te leggen.
- **De specht:** ik scharrel er graag op los in dorre bomen, waarin ik mijn eten vind.
- **De libel:** ik heb een mooi plekje water met planten nodig waarin ik mijn eitjes kan leggen.

ENKELE IDEEËN OM DE SENSIBILISERING VERDER UIT TE WERKEN

UW SCHOOL ZET ZICH IN VOOR HET LEEFMILIEU

Om u te helpen bij de sensibilisering rond biodiversiteit en het opzetten van acties, kan uw school worden gevolgd en externe hulp krijgen door gevolg te geven aan de projectoproep "Biodiversiteit" van Leefmilieu Brussel.

www.leefmilieu.brussels > scholen > projectoproep

Om ideeën te kunnen uitwisselen en inspiratie op te doen, kan uw school aansluiten bij Bubble:

www.bubble.brussels

Bubble is een netwerk dat Brusselse scholen die milieuprojecten willen opzetten de kans geeft met andere scholen samen te werken.

Bubble

HET NETWERK VAN BRUSSELSE SCHOLEN
OP DE BRES VOOR HET MILIEU

DE SENSIBILISERING VERDER UITWERKEN

- **binnen de school op zoek gaan naar de habitats van de dieren** uit de "Sprookjesachtige biodiversiteit";
- binnen de school **elementen uit de natuur verzamelen** om mee te knutselen, te schilderen en te tekenen;
- **biodiversiteit ontdekken in een groene ruimte** in de buurt van de school: observatie van de fauna en flora in een park, een bos, een straat, op gevels, ...; een kaart met de groene ruimten in het Brussels Gewest kan u aanvragen op: info@environnement.brussels;
- **bezoek aan een kinderboerderij:** de boerderij in Ukkel, de kinderboerderij van Jette, de boerderij Nos Pillifs, Happy Farm, de boerderij in het Maximiliaanpark;
- **deelnemen aan een natuuranimatie** bij asbl Tournesol-Zonnebloem vzw www.tournesol-zonnebloem.be

TIJD VOOR ACTIE!

- **Ruimte maken voor een stapel dood hout** waarin verschillende dieren zich kunnen nestelen: insecten, egels, kleine zoogdieren, vogels en eventueel amfibieën;

- **wilde bloemen in een bak planten** om de dieren die honing maken nectar en stuifmeel aan te reiken;
- **een bloemenwei** met inheemse wilde planten aanleggen: die lokken veel insecten die honing maken, vogels en eventueel sommige amfibieën en zoogdieren;

- **schuilhoekjes, nestkastjes en insectenhôtels inrichten** voor solitaire bijen en wespen, hommels, gaasvliegen, lieveheersbeestjes, oorwormen, ...;

- **actief meewerken aan het Groen en/of Blauw netwerk van Brussel** door op school een groene ruimte en/of waterplek te creëren;

- **deelnemen aan de natuurworkshops** van asbl Tournesol-Zonnebloem vzw (activiteiten voor iedereen);

- **nestkastjes en/of voederhuisjes voor vogels bouwen.**

PRAKTISCHE TIPS ROND DEZE ACTIES:

Tournesol-Zonnebloem:

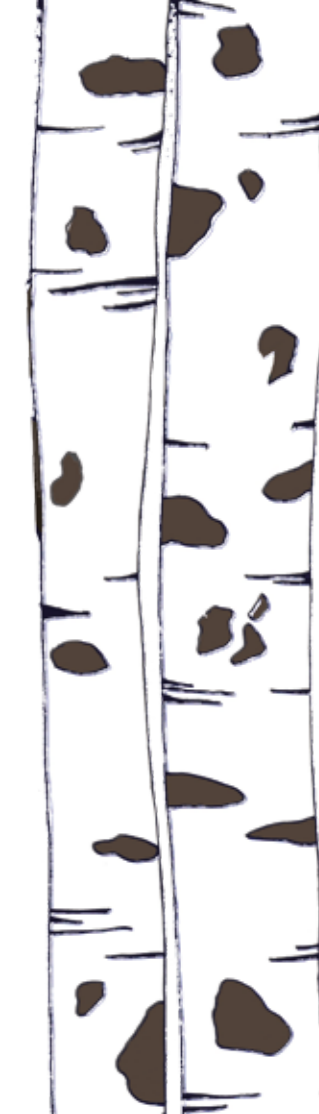
www.tournesol-zonnebloem.be > Documenten om te downloaden > biodiversiteit

Natuurpunt:

www.natuurpunt.be > Natuurinfo > Maak van je tuin een natuurgebied

REFERENTIES EN LITERATUURLIJST

- Een stand van zaken over de biodiversiteit in België en de cruciale rol voor ons overleven en welzijn in de brochures van het Koninklijk Instituut voor Natuurwetenschappen "Biodiversiteit in België: een overzicht" en "Biodiversiteit in België: van vitaal belang": www.ikgeeflevenaanmijnplaneet.be > over biodiversiteit > publicaties;
- Creatieve, educatieve en grappige tips om biodiversiteit te ontdekken en zich ervoor in te zetten in een handig en leuk geïllustreerd boekje "366 tips voor de biodiversiteit": www.ikgeeflevenaanmijnplaneet.be > over biodiversiteit > publicaties;
- Informatie over het Groene en Blauwe netwerk in Brussel: www.leefmilieu.brussels.be > thema's > groene ruimten en biodiversiteit > acties van het gewest > de netwerken.
- Overzicht over de biodiversiteit in Brussel: www.leefmilieu.brussels.be > thema's > groene ruimten en biodiversiteit;
- Speels materiaal ter beschikking van de leerkrachten om het thema van de biodiversiteit aan te snijden in de klas: <http://ikgeeflevenaanmijnplaneet.indeklas.be>;

2017
 NATUUR IN DE STAD

Realisatie: asbl Tournesol - Zonnebloem vzw

Redactie: Alix Lauvergnat, Laurie Renguet, Isabelle Vermeir

Illustraties: Geoffroy Hanriot, Emilie Ronsmans

Foto's: asbl Tournesol - Zonnebloem vzw, Leefmilieu Brussel

Coördinatie en correcties: Marylou Paës, Fanny Colot, en Tom Penxten

Lay-out: Association d'idées

Verantwoordelijke uitgevers: F. Fontaine en B. Dewulf, Havenlaan 86C/3000 - 1000 Brussel.

Wettelijk depot: D/5762/2017/08

Gedrukt met plantaardige inkt op gerecycleerd papier.

© Leefmilieu Brussel - BIM, Brussel, april 2017.

De vzw Zonnebloem dankt zijn hele team voor de steun, de talrijke herlezingen en aanmoedigingen.

asbl Tournesol - Zonnebloem vzw

Terhulpesteenweg, 199 - 1170 Brussel